

TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA RISKLARNI BAHOLASH METODLARI

Sabohat Saydahmedova

O'quv yurti: Millat Umidi Universiteti Yo'nalish: Business Administration

Annotatsiya: Mazkur maqolada tadbirkorlik faoliyatida uchraydigan risklarni aniqlash, tahlil qilish va baholashning zamonaviy metodlari yoritilgan. Tadqiqotda SWOT, PEST va statistik tahlil kabi usullar yordamida risklarni kamaytirish yo'llari ko'rsatib o'tilgan. Risklarni to'g'ri baholash tadbirkorlikning barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, risk, baholash, tahlil, SWOT, PEST, xavf, barqarorlik

Аннотация: В данной статье рассмотрены современные методы выявления, анализа и оценки рисков в предпринимательской деятельности. С помощью таких методов, как SWOT, PEST и статистический анализ, показаны пути снижения рисков. Подчеркивается важность правильной оценки рисков для обеспечения устойчивости бизнеса.

Ключевые слова: предпринимательство, риск, оценка, анализ, SWOT, PEST, устойчивость, управление

Annotation: This article explores modern methods of identifying, analyzing, and assessing risks in entrepreneurial activity. Using methods such as SWOT, PEST, and statistical analysis, ways to minimize risks are discussed. The importance of accurate risk assessment for ensuring business stability is emphasized.

Keywords: entrepreneurship, risk, assessment, analysis, SWOT, PEST, stability, management.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida tadbirkorlik faoliyati har bir mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Tadbirkorlik jamiyatda yangi ish o'rinlarini yaratish, innovatsion g'oyalarni amaliyotga joriy etish va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqish orqali iqtisodiyotning barqaror o'sishiga xizmat qiladi. Biroq, har qanday biznes faoliyati ma'lum darajadagi risk bilan chambarchas bog'liq. Risk – bu kutilgan natijaga erishmaslik, zarar ko'rish yoki yo'qotish ehtimolini bildiruvchi omil bo'lib, u tadbirkorlikning ajralmas qismidir.

Tadbirkorlikdagi risklar turli shakllarda namoyon bo'ladi: moliyaviy, ishlab chiqarish, marketing, siyosiy yoki tashkiliy risklar ko'rinishida. Ushbu risklarni o'z vaqtida aniqlash, ularni baholash va samarali boshqarish tadbirkorlik muvaffaqiyatining muhim omilidir. Shu sababli risklarni baholash metodlarini chuqur o'rganish, ularning afzalliklari va qo'llash sohalarini aniqlash zamonaviy biznesning ajralmas qismiga aylangan.

Bugungi kunda dunyo tajribasida risklarni baholashning turli metodlari ishlab chiqilgan. Jumladan, SWOT tahlil, PEST tahlil, statistik tahlil va ekspert baholash usuli tadbirkorlikdagi xavflarni o'lchash, ularning ehtimolini aniqlash va qaror qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, kichik va o'rta biznes subyektlari uchun bu metodlar moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda, investitsion qarorlarni asoslashda va bozor sharoitlariga moslashishda katta yordam beradi. Mazkur mavzuning dolzarbligi shundan

iboratki, bugungi o'zgaruvchan iqtisodiy sharoitda tadbirkorlik subyektlari risk omillarini to'g'ri baholash va ularni boshqarish orqali o'z faoliyatini barqaror saqlab qolishi mumkin. Shu bois tadqiqotning maqsadi — tadbirkorlik faoliyatida uchraydigan risk turlarini aniqlash, ularni baholashning samarali metodlarini o'rganish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir. Risklarni baholashning asosiy maqsadi — xavf ehtimolini oldindan aniqlab, uni kamaytirish choralarini ko'rishdir. Riskni baholash orqali tadbirkorlar qaror qabul qilishni ilmiy asoslash, resurslardan oqilona foydalanish, va yo'qotishlarni minimallashtirish imkoniga ega bo'ladi. Tadbirkorlik faoliyatida risk har doim muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Har qanday biznesda kutilmagan holatlar, bozor o'zgarishlari yoki iqtisodiy noaniqliklar natijasida yo'qotish ehtimoli mavjud bo'ladi. Shu sababli, risklarni baholash va ularni boshqarish har bir tadbirkorning muvaffaqiyatli faoliyati uchun zaruriy bosqich hisoblanadi. Riskni baholash — bu kutilmagan holatlar ta'sirini kamaytirish, oldindan choralar ko'rish va qarorlarni puxta rejalashtirish imkonini beruvchi jarayondir.

Risklarni baholashning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: mavjud xavf omillarini aniqlash, ularning biznes jarayonlariga ta'sirini o'lchash, xavf ehtimolini baholash, hamda ularni kamaytirish yoki oldini olish strategiyalarini ishlab chiqish. Bu vazifalar tadbirkorga resurslarni to'g'ri taqsimlash, moliyaviy yo'qotishlarning oldini olish va foyda darajasini barqaror saqlash imkonini beradi.

Risklarni baholashning afzalliklari shundan iboratki, u tadbirkorga kelajakdagi xavf-xatarlarni oldindan ko'rish, ularga tayyor turish va biznesni yanada ishonchli boshqarish imkonini beradi. Shuningdek, risklarni tahlil qilish korxonaning raqobatbardoshligini oshiradi, investitsiya jalb etish jarayonini osonlashtiradi hamda strategik qarorlarni asosli qabul qilishga yordam beradi. Natijada, korxona faoliyatida barqarorlik, samaradorlik va uzoq muddatli rivojlanish ta'minlanadi.

Umuman olganda, risklarni baholash metodlarini to'g'ri qo'llash tadbirkorlik faoliyatining ajralmas qismi bo'lib, u nafaqat xavflarni kamaytiradi, balki biznesni innovatsion yo'nalishda rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlarni ham ochib beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadbirkorlik faoliyatida risklarni baholash va boshqarish biznesning muvaffaqiyatli va barqaror yuritilishi uchun asosiy shartdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki: Tadbirkorlikda moliyaviy, ishlab chiqarish, bozor, siyosiy va tashkiliy risklar keng tarqalgan; Risklarni baholashning asosiy metodlari — SWOT tahlil, PEST tahlil, statistik tahlil va ekspert baholash usuli — tadbirkorlarga xavflarni aniqlash va ularni kamaytirishga imkon beradi; Risklarni boshqarish metodlari (diversifikatsiya, sug'urtalash, zaxira fondlar, huquqiy himoya, texnologik yechimlar, monitoring va kadrlarni boshqarish) biznesni moliyaviy va operatsion jihatdan barqaror qiladi; Zamonaviy texnologiyalar, sun'iy intellekt va Big Data risklarni aniqlash va prognozlash jarayonini samarali qiladi.

Shu bilan, tizimli va ilmiy asoslangan yondashuv tadbirkorlikni muvaffaqiyatli yuritish, raqobatbardoshlikni oshirish va biznesning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlaydi.

Ushbu tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar beriladi:

1. Risklarni doimiy monitoring qilish — tadbirkorlar bozor sharoitlarini muntazam tahlil qilib, yangi xavflarni oldindan aniqlashlari lozim.

2. Statistik va raqamli metodlardan foydalanish — moliyaviy va bozor risklarini aniq prognozlash uchun Big Data va AI kabi vositalar tatbiq etilishi kerak.
3. Sug'urtalash va zaxira fondlar yaratish — kutilmagan moliyaviy yo'qotishlardan himoyalash va biznes barqarorligini ta'minlash uchun.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Brigham, E. F., & Ehrhardt, M. C. (2016). Financial Management: Theory & Practice. Cengage Learning.
2. Damodaran, A. (2010). Applied Corporate Finance. Wiley.
3. Hill, C. W. L., & Jones, G. R. (2012). Strategic Management: An Integrated Approach. Cengage Learning.
4. Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). Marketing Management. Pearson.
5. Mullins, J., & Komisar, R. (2009). Getting to Plan B: Breaking Through to a Better Business Model. Harvard Business Press.
6. Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2010). Business Model Generation. Wiley.
7. Porter, M. E. (2008). Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. Free Press.
8. Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2015). Research Methods for Business Students. Pearson.
9. Tannenbaum, S., & Massarik, F. (2018). Risk Management in Business. Routledge.
10. Wheelen, T. L., & Hunger, J. D. (2017). Strategic Management and Business Policy: Globalization, Innovation, and Sustainability. Pearson.